

УДК 005.922.52(0.034.2:084.122QT)(474+477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.11(316).41-47

Наталія Сенченко,
кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник
науково-дослідного відділу історії та археології
Національного заповідника "Києво-Печерська лавра",
e-mail: n_center@ukr.net

Проблеми оцифрування культурної спадщини: досвід країн Балтії

У статті розглянуто проблеми створення цифрових ресурсів у контексті формування інформаційного суспільства. Висвітлено практику реалізації процесів оцифрування культурної спадщини та створення інтегрованих цифрових ресурсів країн Балтії. Окреслено перспективи України з формування національного інтегрованого цифрового контенту.

Зосереджено увагу на актуальності розроблення та реалізації проєкту "Документальна пам'ять Києво-Печерської лаври" з оцифрування масиву документальної спадщини монастиря.

Ключові слова: культурна спадщина; інститути пам'яті; інтегровані цифрові ресурси; Києво-Печерська лавра; країни Балтії

Постановка проблеми. Початок XXI ст. вирізнявся стрімким розвитком глобального цифрового простору. Істотних змін зазнали майже всі сфери суспільного життя. Значною мірою інновації торкнулись установ соціальної пам'яті як вагомих чинників розвитку галузі оцифрування культурної спадщини. Інформаційно-комунікаційні технології сприяли появі та подальшому розвитку нових явищ інформаційного суспільства, зокрема електронних бібліотек, що стали акумуляторами інтегрованих цифрових ресурсів.

Ініціативи з оцифрування культурної спадщини та створення електронних бібліотек — важливий складник політики багатьох держав світу. Зарубіжні країни нагромадили значний досвід збереження, використання та комунікації культурного надбання, який доцільно враховувати для розв'язання подібних проблем в Україні.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Питання формування цифрових ресурсів та інтеграції інформаційних ресурсів країн світу висвітлювали Н. Алписбаєва, Н. Шайлазимов [1], І. Тюрменко, М. Рогожа, Л. Божук, Т. Курченко, Л. Халецька [2].

Окремі проєкти створення цифрового контенту культурної спадщини проаналізовано у працях Л. Халецької [3], О. Башун [4].

Вивченню європейського досвіду формування міжнародних інтегрованих цифрових ресурсів, а також діяльності ЮНЕСКО у цій галузі присвятив науковий доробок О. Рибачок [5, с. 96—134].

Мета статті — дослідження процесу формування національних інтегрованих цифрових ресурсів культурної спадщини країн Балтії.

Об'єкт дослідження — цифрові інтегровані ресурси культурної спадщини, що зберігаються в установах соціальної пам'яті.

Предмет дослідження — стратегії в галузі формування національних інтегрованих цифрових ресурсів Балтійських країн.

Завдання наукової розвідки:

— з'ясувати передумови інтеграції цифрових ресурсів у контексті становлення глобального інформаційного суспільства;

— розглянути діяльність країн Балтії з питань формування національних інтегрованих цифрових ресурсів культурної спадщини та інформаційно-комунікаційних процесів у соціумі;

— визначити етапи створення цифрових інтегрованих національних ресурсів культурної спадщини та стратегій установ пам'яті;

— окреслити перспективи України у формуванні національного інтегрованого цифрового ресурсу культурного надбання.

Отже, пропонувану наукову розвідку присвячено висвітленню процесу створення інтегрованих цифрових ресурсів країн Балтії з метою вивчення та подальшого впровадження цього досвіду під час реалізації аналогічних проєктів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна ініціатива "Пам'ять світу" має на меті координацію зусиль світової спільноти щодо формування інтегрованих цифрових ресурсів, оптимальних форм збереження, обміну та доступу до оцифрованої документальної спадщини як складової частини світового культурного надбання. Концепція програми полягає: 1) у потребі збереження та забезпечення доступності до все-

світньої документальної спадщини на постійній основі через надання допомоги у формуванні цифрових ресурсів; 2) у поширенні інформації щодо документального надбання та наданні доступу до нього; 3) у сприянні збереженню документальної спадщини завдяки застосуванню новітніх інформаційних технологій.

У межах проєкту було реалізовано чимало ініціатив, покликаних забезпечити збереження та доступність не лише документальної, а й культурної спадщини світу загалом.

Серед вагомих глобальних цифрових ресурсів варто виокремити проєкт Європейської комісії (Europeana) з формування каталогу оцифрованих об'єктів культурної спадщини, що зберігаються в музеях, бібліотеках та архівах Європи. Його метою є надання доступу до цифрової спадщини європейських країн як важливого чинника їхнього соціального та економічного розвитку.

Цілком природно, що діяльність із формування національного цифрового контенту в більшості європейських країн перебуває під опікою держави.

У 2019 р. країни — члени Євросоюзу підписали Декларацію про співпрацю в галузі оцифрування культурної спадщини (Declaration of Cooperation on Advancing Digitisation of Cultural Heritage), що передбачає, поміж іншого, й 3D-оцифрування об'єктів культурної спадщини.

Серед вагомих проєктів з оцифрування культурної спадщини ЄС варто виокремити такі:

— INCEPTION — орієнтований на впровадження інновацій із 3D-моделювання об'єктів культурної спадщини;

— i-MareCulture — базується на реалізації технологій доступу до об'єктів європейської культурної спадщини, що перебувають під водою;

— GRAVITATE — спеціалізується на 3D-реконструкції об'єктів культурної спадщини;

— Time Machine — спрямований на розроблення своєрідної мапи 2000-річної європейської історії;

— ViMM — передбачає створення віртуальних музеїв із залученням закордонного досвіду використання сучасних цифрових технологій у сфері культури [6, с. 26].

Естонія. Керуючись принципами соціальної правової держави, архіви, музеї та бібліотеки Естонії реалізують низку проєктів із забезпечення доступу до інформації загального користування. Зокрема, у "Програмі розвитку інформаційного суспільства Естонії 2013" формування інформаційного суспільства визначено пріоритетним напрямом розбудови держави, а головними завданнями — розроблення та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій [7].

З цією метою було затверджено "Стратегію електронного архіву 2005—2010 рр.", у якій обґрунтовано потребу реалізації принципів створення цифрових копій і керування документами, а також визначено правові та організаційні засади формування електронного Національного архіву Естонії.

У "Технічних принципах оцифрування Національного архіву" (2012) викладено технічні вимоги до процесу створення копій архівних документів, визначено параметри створення майстеркопій, правила подання назв файлів цифрових копій архівних документів, а також особливості їх опрацювання під час оцифрування та зберігання. Подано також детальні інструкції щодо оцифрування фотографій, аудіоносіїв, аналогового відео тощо.

Майстер-копії та копії фонду користування зберігаються в електронному архіві Національного архіву Естонії. Його фахівці сформували кілька баз даних для забезпечення онлайн-доступу до описів і цифрових копій архівних документів. В установі використовують традиційну пошукову систему, що пропонує простий і розширений варіанти пошуку. Наразі Національний архів Естонії налічує близько 8,4 млн архівних документів естонською, російською, німецькою та шведською мовами.

До 2018 р. у базі даних Saaga було розміщено понад 9 млн оцифрованих документів, їх кількість продовжує зростати. Сьогодні реалізуються проєкти з оцифрування карт, пергаментів, фотографій, відеодокументів, документальних фільмів та інших пам'яток культурної спадщини, зібраних у музеях та бібліотеках країни.

В установах пам'яті Естонії зберігається понад 900 млн об'єктів культурної спадщини, з яких третину заплановано оцифрувати до 2023 р. Реалізація цього завдання відбуватиметься в межах спільних проєктів Міністерства культури, Міністерства економіки та комунікацій, Міністерства освіти і науки згідно з планом "Оцифрування культурної спадщини..." Окрім цього, передбачено оновлення інфраструктури для зберігання інформації в музеях, бібліотеках та архівах країни.

Нині в Естонії діє кілька осередків, котрі забезпечують доступність цифрової культурної спадщини, що розрізняється за змістом і стандартами, а також у контексті можливостей інтеграції. Для користувача доступ до цифрової спадщини ускладнений: об'єкти розпорошені й різні їх типи доводиться шукати в різних інформаційних системах і порталах.

Наразі в Естонії реалізується проєкт з аналізу доступності цифрової спадщини. Одним із

головних завдань робочої групи є пошук нових ефективних рішень реалізації простого й зручного онлайн-доступу з урахуванням запитів користувачів. Одночасно з реалізацією проєкту здійснюватимуться дослідження з вивчення попиту користувачів цифрової спадщини та можливостей упровадження найкращих зразків міжнародної практики. На основі результатів аналізу заплановано створити прототип єдиного порталу цифрової культурної спадщини, що надасть можливість розвивати нові, спільні для всіх установ пам'яті послуги онлайн-доступу до цифрової спадщини.

Значною проблемою залишається підтримання відповідних технічних і кліматичних умов у музейних сховищах для забезпечення оптимального середовища збереження експонатів. Велика кількість музейних пам'яток країни й сьогодні перебувають у сховищах, технічні умови яких не відповідають сучасним вимогам зберігання.

Понад 7,4 млн музейних експонатів Естонії використовують у діяльності науковці, фахівці науково-популярних видань, працівники преси, організатори освітньо-виховних заходів тощо. Під впливом часу та природних чинників предмети старіють і руйнуються. Актуалізується проблема створення таких умов для їх зберігання та використання (особливо актуальна заміна оригіналів цифровими копіями), що допоможуть уповільнити процеси старіння та гарантуватимуть збереженість спадщини для наступних поколінь.

У 2017—2018 рр. було проведено дослідження заходів зі збереження експонатів. З'ясувалося, що найефективнішим рішенням для забезпечення довгострокового зберігання культурної спадщини Естонії є не реновація чи розширення сховищ, а створення єдиних сховищ. Міністерство культури та Департамент охорони пам'яток сьогодні здійснюють проєктування сховищ для Північної та Південної Естонії. Зокрема, Північноестонське стане також центром оцифрування та консервації, а Південноестонське планують організувати за принципом відкритого сховища.

Основними цілями стратегії оцифрування культурної спадщини країни визначено забезпечення сприятливих умов, щоб цей процес став звичайною, щоденною діяльністю в установах пам'яті; поліпшення загальнонаціональної координації зусиль з оцифрування та збереження цифрової культурної спадщини; розроблення загального переліку послуг на основі цифрових ресурсів культурної спадщини [5, с. 173—174].

Латвія. Оцифрування культурної спадщини Латвії розпочалося з формування робочої групи з розроблення відповідних стандартів та проєкту на рівні країн Балтії.

У 2002 р. проведено перший семінар за участю представників музеїв, бібліотек і архівів Латвії, Литви, Естонії та низки закордонних країн.

Консорціум бібліотечно-інформаційних мереж реорганізовано в Державне агентство інформаційних систем, головним напрямом діяльності якого є визначення шляхів співпраці між музеями, архівами та бібліотеками в контексті формування інтегрованих інформаційних ресурсів. Ця діяльність сприяла подальшому розвитку процесів оцифрування культурної спадщини, розробленню відповідних проєктів зі створення цифрових копій пам'яток, розширенню можливостей їх збереження та забезпечення онлайн-доступу користувачів.

З метою поглиблення співпраці між інститутами пам'яті та формування моделей забезпечення доступу до інформації за ініціативою Державного фонду культурного капіталу Латвії у 2002—2005 рр. розроблено програму "Підтримка проєктів співпраці між бібліотеками, архівами та музеями в електронному середовищі".

У межах цієї ініціативи інститути пам'яті реалізували 42 міжгалузевих спільних проєкти з оцифрування. Результати співпраці підтвердили актуальність і необхідність подальшої наукової роботи в галузі стандартизації та формування метаданих.

У 2010 р. у Латвії підготовлено рекомендації щодо організації заходів з оцифрування та забезпечення доступу й збереження документальної спадщини, викладені в "Керівництві з оцифрування документів у державних архівах". Інформацію щодо фондів і цифрових копій архівних документів розміщено на порталі Національного архіву Латвії. Спільно з музеями, архівами та бібліотекою Латвійського університету реалізовано низку успішних проєктів з переведення культурної спадщини у цифровий формат.

Складовою частиною проєкту "Національна документальна спадщина" Латвії є база даних "Центральний реєстр Національного архівного фонду", що містить інформацію щодо фондів Державного архіву Латвії, Державного історичного архіву Латвії та регіональних державних архівів. Елементами цього ресурсу є: каталог бібліотеки державних архівів; база даних Латвійського державного архіву кінофотофонодокументів; база даних Державного архіву Латвії; Radukarsti — генеалогічна інформаційно-пошукова система; база даних депортованого населення Латвії (1945—1953); цифровий архів кінофотофонодокументів тощо [8, с. 22].

"Стратегію розвитку цифрових ресурсів культурної спадщини Латвії затверджено як складову

частину "Державних керівних принципів політики в галузі культури на 2014—2020 рр. "Creative Latvia". Документ передбачав заходи із забезпечення оцифрування, довгострокового збереження, доступу й повторного використання латвійської культурної спадщини [5, с. 174].

Литва. У контексті розвитку інформаційного суспільства та з метою збереження культурної спадщини Литви 2005 р. розроблено "Концепцію оцифрування культурної спадщини Литви". Цей програмний документ не лише відіграв важливу роль у розвитку інформаційних ресурсів, а й сприяв формуванню єдиного європейського інформаційного простору.

У Концепції розкрито мету, принципи та завдання політики оцифрування культурної спадщини Литви, визначено її об'єкти й відповідні загальні критерії їх відбору. Особливий акцент зроблено на унікальності, цінності, фізичному стані, віковій об'єктів тощо. Серед принципів оцифрування культурної спадщини окреслено такі: цілісність створених цифрових об'єктів, доступність, відкритість і можливості довготривалого збереження оцифрованої інформації.

Координацію та моніторинг діяльності з оцифрування культурної спадщини здійснюють Міністерство культури, Міністерство освіти і науки, Міністерство транспорту та зв'язку, а також Служба Головного архівіста Литви. Раду з оцифрування культурної спадщини, до якої, окрім зазначених установ, входять також експерти з оцифрування, очолює міністр культури.

Поміж першорядних завдань визначено формування інтегрованої системи інформації щодо культурної спадщини країни; збереження та надання доступу до оцифрованої інформації впродовж тривалого періоду; створення відповідних умов для тривалого збереження й ефективного використання культурної спадщини через забезпечення користувачів цифровими копіями та відповідною інформацією замість оригіналів; популяризація об'єктів культурної спадщини Литви.

"Концепція оцифрування культурної спадщини Литви" набула статусу програмного документа, що дає змогу створити належні умови для державних і муніципальних установ із пам'яткоохоронної діяльності; забезпечити доступ до культурної спадщини; сприяти її оновленню за допомогою сучасних інформаційних технологій. Концепція стимулює подальший розвиток галузі оцифрування культурної спадщини, розроблення програм і проєктів зі створення цифрових копій пам'яток, визначає механізми контролю їх

реалізації, надає важелі для координації діяльності бібліотек, музеїв, архівів з оцифрування об'єктів культурної спадщини та формування відповідних інтеграційних ресурсів.

Згідно з рекомендаціями Європейської комісії розроблено й ухвалено "Стратегію оцифрування культурної спадщини Литви, збереження цифрових ресурсів та стратегію доступу" (20 травня 2009 р.), головною метою якої є формування єдиного інформаційного простору оцифрованого культурного надбання, що зберігається в музеях, архівах, бібліотеках країни; забезпечення належних умов для збереження культурної спадщини та відповідних можливостей для її інтеграції до світового культурного простору.

Основними завданнями для досягнення окресленої мети в документі визначено: забезпечення правових, організаційних, науково-методичних засад для створення єдиної системи оцифрування культурної спадщини Литви; розроблення уніфікованої системи пошуку, зберігання та доступу до оцифрованої спадщини; підготовка професійних кадрів у галузі оцифрування; розроблення стандартів з оцифрування, зберігання, доступу, поширення та популяризації цифрової культурної спадщини. Для реалізації поставлених завдань Міністерство культури Литви розробило низку нормативно-методичних документів.

Варто зауважити, що для забезпечення сумісності цифрового контенту на національному та міжнародному рівнях було затверджено перелік стандартів і нормативно-правових документів зі створення, збереження та доступу до цифрових ресурсів, які рекомендовано використовувати музеям, архівам, бібліотекам під час оцифрування фондів.

Головним документом для установ пам'яті зі створення цифрової культурної спадщини визначено "Рекомендації щодо створення цифрового контенту", розроблені Міністерством культури Литви на основі положень європейського базового документа з оцифрування "Технічне керівництво для програм створення цифрового культурного контенту" та керівництва, підготовленого в межах проєкту Calimega. У документі визначено порядок оцифрування, вибору об'єктів для формування цифрового контенту, вимоги щодо стандартизації зазначених процесів, зберігання, доступу та популяризації оцифрованих пам'яток, а також окреслено систему оцифрування культурної спадщини Литви, до якої увійшли:

— національні центри оцифрування (Служба Головного архівіста Литви, Литовський художній музей, Литовська національна бібліотека імені Мартінаса Мажвідаса);

— регіональні центри оцифрування (окружні публічні бібліотеки, Національний художній музей імені Мікалоюса Константінаса Чюрльоніса, Литовський морський музей, музей "Аушра");

— установи повітового та муніципального рівня [8, с. 26].

Національні центри оцифрування покликані: забезпечити довготривале збереження власних цифрових ресурсів і цифрових ресурсів інших установ пам'яті; інтегрувати цифровий контент; забезпечити роботу порталу "epaveldas.lt", на якому розміщено зазначені ресурси; координувати роботу з оцифрування на національному рівні; здійснювати моніторинг результатів цієї діяльності та підготовку відповідної звітності до Міністерства культури.

Для архівної галузі рекомендації Міністерства культури було викладено в документі "Опис порядку створення цифрового контенту та управління ним у державних архівах". Стратегічними завданнями визначено: збереження частини Національного документального фонду; створення цифрового контенту, який зберігається в державних архівах; популяризація, надання доступу до Національного документального фонду, його ефективне використання; доповнення частини Національного документального фонду, що знаходиться в державних архівах, цифровими копіями документів, які зберігають інші юридичні або фізичні особи; забезпечення збереження та обліку цифрових копій документів, що зберігаються в державних архівах; забезпечення онлайн-доступу до інформації засобами сучасних технологій. Серед завдань також виокремимо такі: популяризація цифрових ресурсів; забезпечення сумісності цифрового контенту з національними та міжнародними інформаційними системами культурної спадщини; матеріально-технічна підтримка процесу оцифрування; підготовка відповідних фахівців тощо [8, с. 27].

У системі "Електронна спадщина Литви — ePaveldas" надано відомості щодо цифрових копій архівних документів, рукописів, музейних предметів, аудіодокументів, мап та інших об'єктів культурної спадщини. Сфери використання цифрового контенту доволі різноманітні: від дослідницьких до навчальних. Ознайомитися з цифровими копіями документальної спадщини Литви можна на офіційному сайті Сейму Литовської Республіки.

Розвиток ІКТ уможливив широке застосування 3D-технологій для оцифрування культурної спадщини. Створення 3D-моделей пам'яток, зокрема будівель і музейних об'єктів, набуває дедалі більшої популярності. Сьогодні

Еуроєана налічує понад 53 млн об'єктів із колекцій більше ніж 3700 бібліотек, архівів, музеїв з усієї Європи у форматах зображення, тексту, звуку, відео, 3D.

Актуалізується проблема координації інформаційної діяльності й інтеграції інформаційних ресурсів. Значною перешкодою на цьому шляху є відомча та регіональна відокремленість установ, що здійснюють оцифрування фондів. Потреба інтеграції в єдиному фонді різних видів і типів документів зумовлює розв'язання проблем нормативно-правового та методичного забезпечення галузі.

Успіх формування інтегрованих цифрових ресурсів значною мірою залежить від використання єдиних міжнародних технологій і стандартів, що надає можливість прискореного обміну інформацією та розширення кола мережевих користувачів.

Європейська стратегія збереження культурної спадщини у XXI ст. передбачає інклюзивний підхід і допомагає залучити не тільки місцеві, регіональні, національні та європейські державні органи, а також усі зацікавлені сторони до процесів збереження спадщини, зокрема фахівців, (міжнародні) неурядові організації, громадський сектор. Ці заходи сприяють дієвому управлінню у сфері охорони культурної спадщини.

У нашій державі реалізують програму "Пам'ять України", що передбачає створення цифрового ресурсу для репрезентації національного культурного надбання у світовому просторі [9]. Проєкт сприятиме розв'язанню проблем із формування цифрових ресурсів документальної спадщини, електронної бібліотеки, надання доступу до цифрових ресурсів, забезпечення належних умов збереження оригіналів пам'яток.

У межах програми "Пам'ять України" фахівці Національного заповідника "Києво-Печерська лавра" працюють над масштабним проєктом "Документальна пам'ять Києво-Печерської лаври" [10]. Він охоплює низку проєктів з оцифрування масиву документів Києво-Печерської лаври, що розпорошені й зберігаються у збірках різних фондоутримувачів.

Проблема полягає у проведенні значної підготовчої роботи з пошуку документів, координації та розроблення спільних проєктів з іншими установами-фондоутримувачами. Реалізація цієї програми надасть можливість забезпечити збереження документальних ресурсів Києво-Печерської лаври; створити електронні каталог і бібліотеку; забезпечити й розширити онлайн-доступ до цифрових ресурсів; піднести на новий рівень можливості популяризації культурної

спадщини заповідника в нашій країні та світі, ознайомити міжнародну спільноту з Україною як висококультурною державою.

Вивчення та впровадження найкращих зразків світового досвіду допоможе ефективно реалізувати цифрові проекти установ пам'яті країни, як-от "Документальна пам'ять Києво-Печерської лаври", що забезпечить належне збереження та гідну репрезентацію культурного надбання України в міжнародному культурному просторі.

Висновки. Досвід практичної реалізації заходів з охорони культурної спадщини в багатьох країнах свідчить про потребу розроблення та реалізації довгострокових проєктів, спрямованих на збереження та ефективне використання культурної спадщини як цінного ресурсу стратегічного розвитку держави. Вирішення цих проблем лежить у площині оцифрування пам'яток, створення їх цифрових копій, забезпечення онлайн-доступу до

цифрових колекцій, довгострокового підтримання та керування цифровими ресурсами.

Інтеграція України до світового культурного простору зумовлює нові вимоги до галузі охорони та репрезентації культурної спадщини. Створення об'єднаних цифрових ресурсів архівів, музеїв і бібліотек — вимога, продиктована стрімким розвитком і впровадженням новітніх інформаційних технологій. Виклики сучасного інформаційного суспільства вимагають не лише збереження культурної спадщини України, а й, що не менш важливо, забезпечення доступу до оцифрованих фондів, створення прийнятних умов для реалізації їх економічного, культурного, освітнього, наукового потенціалу. Новітні інформаційні технології надають невичерпні можливості для популяризації культурної спадщини й ствердження позитивного іміджу України.

Список використаної літератури

1. *Оцифровка архивных документов : методические рекомендации / сост.: Н. Алпысбаева, Н. Шайлазымов.* — Алматы : Қазақ университеті, 2020. — 67 с.
2. *Соціально-етичні основи збереження цифрової спадщини в Україні : монографія / Тюрменко І. (кер. авт. кол.), Рогожа М., Божук Л., Курченко Т., Халецька Л.* — Київ : Талком, 2017. — 172 с.
3. *Халецька Л. П.* Цифрове збереження електронних документів на прикладі діяльності Національної бібліотеки Франції / Л. П. Халецька // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* — Київ : НАККІМ, 2015. — № 4. — С. 26—34.
4. *Башун О.* Проєкти оцифрування бібліотечних колекцій у бібліотеках США / О. Башун // *Бібліотечний форум України.* — 2011. — № 3. — С. 40—41.
5. *Рибачок О. М.* Міжнародні цифрові ресурси документальної спадщини архівів, бібліотек, музеїв: створення, стратегії розвитку (80-ті роки ХХ — 10-ті роки ХХІ ст.) : дис. ... канд. іст. наук / Рибачок Олег Миколайович ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ : НБУВ, 2018. — С. 242.
6. *Баркова О.* Європейський та український досвід використання цифрових технологій у сфері культури / О. Баркова, І. Кульчицький // *Аналітичний огляд та пропозиції на основі матеріалів дискусійного форуму "Синергія мистецтва, культури та технологій як джерело креативності та інновацій".* — Львів, 2019. — 37 с.
7. *Архивы, библиотеки и музеи Эстонии наших дней // Estonica. Энциклопедия об Эстонии.* — Режим доступа: http://www.estonica.org/ru/Образование_и_наука/Культурные_ценности/Архивы,_библиотеки_и_музеи_в_открытом_информационном_обществе_/. — Загл. с экрана.
8. *Бюлетень* Галузевого центру науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства / уклад.: А. А. Майстренко, Р. В. Романовський, Л. В. Шнуровська. — 2018. — Вип. 2. — 152 с.
9. *Приходько Л.* Збереження цифрової культурної спадщини — імператив ХХІ століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу) / Л. Приходько // *Архіви України: науково-практичний журнал.* — 2019. — Вип. 2. — С. 74.
10. *Сенченко Н.* Проблеми створення і реалізації проєкту "Оцифрована спадщина Києво-Печерської лаври" / Н. Сенченко // *Могілянські читання 2021. Вивчення та збереження культурного надбання: до 95-річчя заснування Національного заповідника "Києво-Печерська лавра"* : зб. наук. праць. — Київ : Фенікс, 2021. — С. 171—177.

Natalia Senchenko,

PhD of Historical Sciences,

Leading Researcher Research Department of History and Archaeology National Reserve "Kyiv-Pechersk Lavra"

Problems of digitization of cultural heritage: the experience of the Baltic countries

The article examines the problems of creating digital resources in the context of the formation of an information society. The practice of the digitization of cultural heritage and the creation of integrated digital resources of the Baltic countries is highlighted. Ukraine's prospects for creating national integrated digital content are outlined.

Attention is focused on the relevance of the development and implementation of the project "Documentary memory of the Kyiv-Pechersk Lavra" for the digitization of the array of documentary heritage of the monastery.

Keywords: *cultural heritage; institutes of memory; integrated digital resources; Kyivo-Pecherska Lavra; Baltic countries*

References

1. Alpysbaeva N. & SHajlazymov N. [uklad.]. (2020). *Ocifrovka arhivnyh dokumentov*. Almaty: Qazaq universiteti.
2. Tiurmenko I., Rohozha M., Bozhuk L., Kurchenko T. & Khaletska L. (2017). *Sotsialno-etychni osnovy zberezhenia tsyfrovoy istoriko-kulturnoi spadshchyny v Ukraini*. Kyiv: Talkom.
3. Khaletska L. P. (2015). Tsyfrove zberezhenia elektronnykh dokumentiv na prykladi diialnosti Natsionalnoi biblioteki Frantsii. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, pp. 26—34.
4. Bashun O. (2011). Proiekt otstyruvannia biblioteknykh kolektsii u bibliotekakh SShA. *Biblioteknyi forum Ukrainy*, 3, pp. 40—41.
5. Rybachok O. M. (2018). *Mizhnarodni tsyfrovi resursy dokumentalnoi spadshchyny arkhivi, bibliotek, muzeiv: stvorennia, stratehii rozvytku (80-ti roky KhKh — 10-ti roky KhKhI st.)*. PhD. Nac. b-ka Ukrayini im. V. I. Vernadskogo. Kyiv.
6. Barkova O. & Kulchytskyi I. (2019). Yevropeyskyi ta ukrainskyi dosvid vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u sferi kultury. *Analichnyi ohliad ta propozytsii na osnovi materialiv diskusiiinoho forumu "Synerhiia mystetstva, kultury ta tekhnolohii yak dzherelo kreatyvnosti ta innovatsii"*. Lviv.
7. *Arhivy, biblioteki i muzei Estonii nashih dnei*. (2022). Available at: http://www.estonica.org/ru/Obrazovanie_i_nauka/Kulturnye_cennosti/Arhivy,_biblioteki_i_muzei_v_otkrytom_informacionnom_obshchestve/.
8. Maistrenko A. A., Romanovskiy R. V. & Shnurovska L. V. [uklad.]. (2018). *Biuleten Haluzevoho tsentru naukovotekhnichnoi informatsii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 2, p. 152.
9. Prykhodko L. (2019). Zberezhenia tsyfrovoy kulturnoi spadshchyny — imperativ XXI stolittia (za dokumentamy YuNESKO i Yevropeiskoho Soiuzu). *Arkhivy Ukrainy*, 2, p. 74.
10. Senchenko N. (2021). Problemy stvorennia i realizatsii proiektu "Otsyfrovana spadshchyna Kyievo-Pecherskoi lavry". *Mohylianski chytannia: zb. nauk. pr.* Kyiv: Feniks, pp. 171—177.

Надійшла до редакції 4 листопада 2022 року

З АРХІВУ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

УДК 016:929Ско]:[015:061.1(477)](045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.11(316).47-52

Лариса Дояр,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник Державного архіву друку
Книжкової палати України,
e-mail: arkhiv@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

Самотність і жебрацтво як суспільні вироки моралізуючому таланту (до 300-річчя від дня народження Г. Сковороди)

Пропонована стаття входить до серії авторських розвідок із проблеми персоніфікації української історії. Дослідження присвячено трьохсотлітньому ювілею від дня народження видатного науковця XVIII ст. Григорія Савича Сковороди (1722—1794). Масштаб особистості цього діяча вітчизняної доби Просвітництва вражає не тільки кількістю дотичних до нього галузей науки (філософія, історіософія, релігієзнавство, педагогіка, психологія тощо), а і яскравістю висловлених ним ідей, які дотепер не втрачають актуальності. Серед них панують як трансформоване з античності сократівське "Пізнай самого себе", так і складена самим Г. Сковородою формула "спорідненої праці", що становить фундамент для зростання такого інноваційного параметра новітнього життя, як індекс щастя людини. Письменник-гуманіст закарбував у науці ознаки діалектичної рухливості думки, яка на шляху до істини перебуває в перманентному пошуку та здивуванні.

Метою статті є актуалізація та збагачення історіографії проблеми вітчизняної Сковородіани на підґрунті матеріалів Державного архіву друку. Спираючись на друкований загал (книжковий, журнальний, газетний, аркушевий тощо), що зберігається у Книжковій палаті України, авторка зосередила увагу на наявній біобібліографії, присвяченій Г. Сковороді.

Пропоноване дослідження проведено в межах науково-виставкової діяльності Книжкової палати України імені Івана Федорова й спрямовано на реалізацію українознавчого просвітницького напрямку роботи установи.

Ключові слова: біобібліографія; доба Просвітництва; Києво-Могилянська академія; Переяславський колегіум; філософія; етика; релігія; педагогіка; поетична та пісенна творчість Г. Сковороди

Постановка проблеми. Увічнення імен видатних синів і дочок українського народу — це особливої актуальності, коли наближається ювілейна дата в житті непересічного діяча з історії України. Постать Григорія Савича Сковороди важливе завдання сучасних науковців, що набуває